

Pjotr Šelest. Kremelský „jestřáb“, který dostal zvací dopis na záchodcích

plus.rozhlas.cz/pjotr-selest-kremelsky-jestrab-ktery-dostal-zvaci-dopis-na-zachodcich-7590664

18. srpna 2022

*Svatby
v domě*

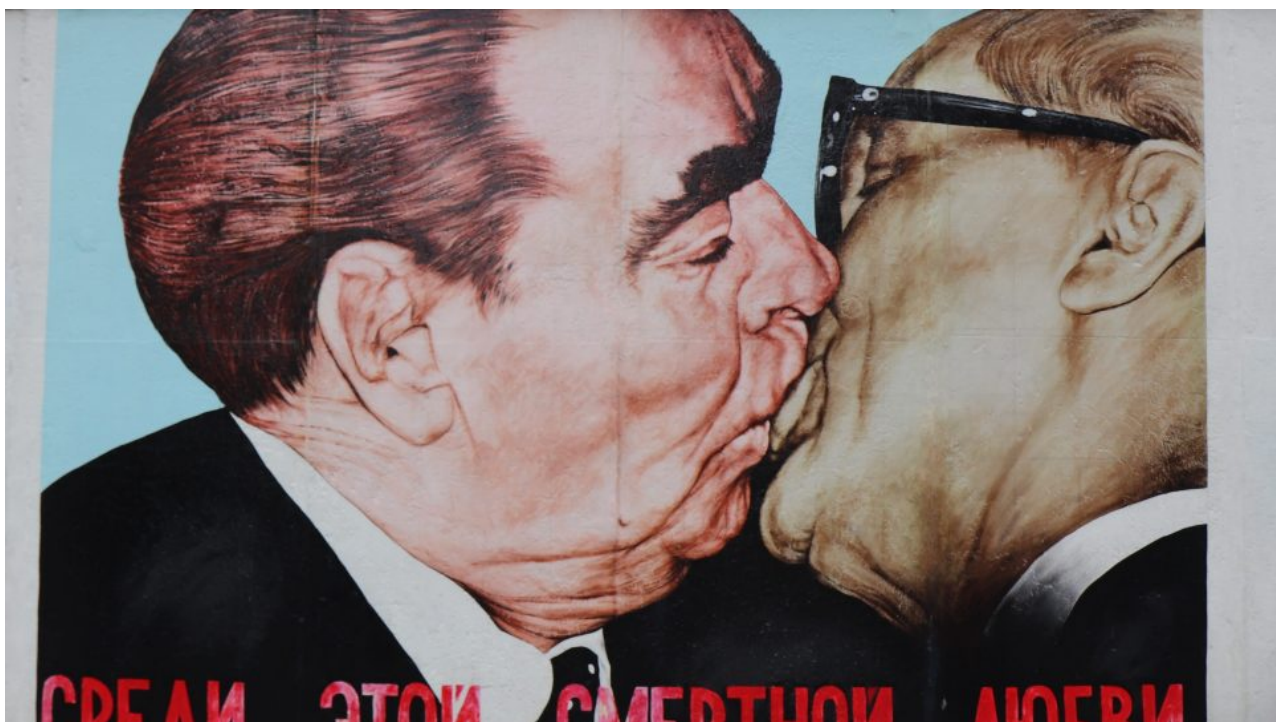
BOHUMIL HRABAL

POSLECHNĚTE SI LETNÍ RADIOKNIHU >>

Když se obyvatelé Československa probouzeli 21. srpna 1968 do země obsazované vojáky pěti států Varšavské smlouvy, byla jejich reakce jednoznačná a nejlépe ji asi vyjadřoval jeden z nápisů na zdech: Lenine, probuď se, Brežněv se zbláznil. Poslechněte si reprízu pořadu s historikem Janem Adamcem.

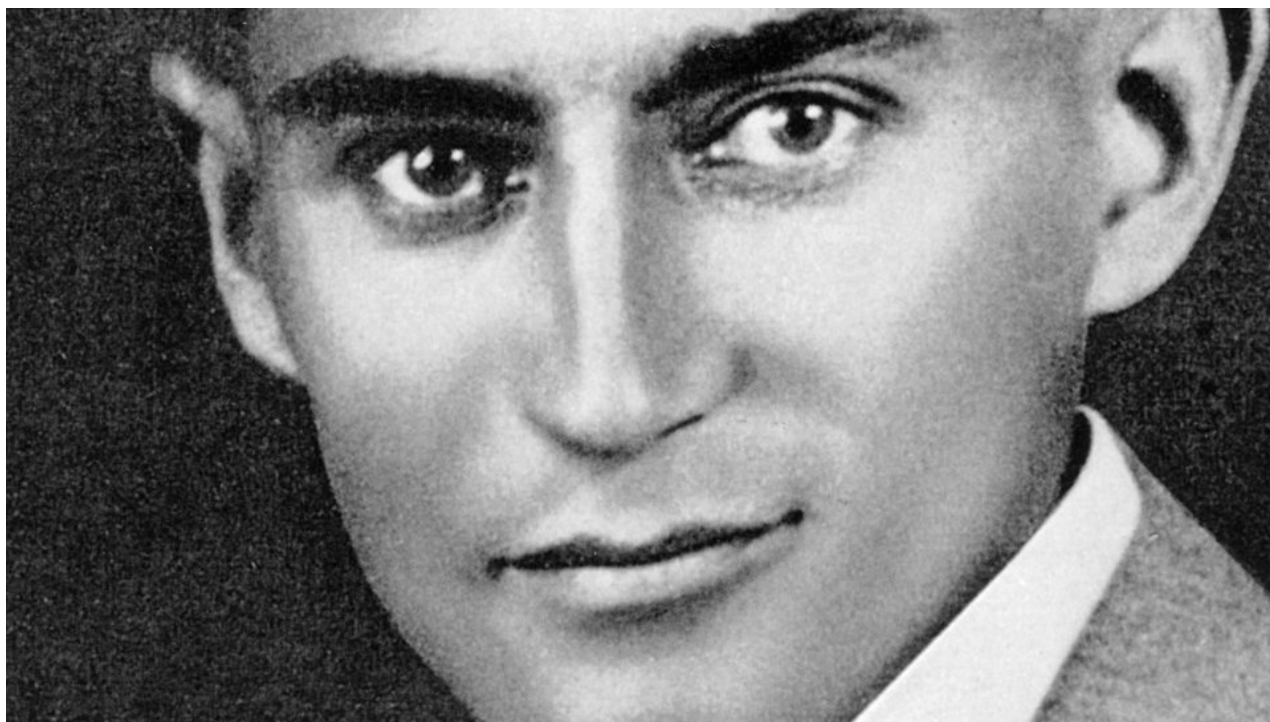
Trojitý Brežněv, dvojitý Chruščov. Kde se vzala záliba komunistů ve „francouzském“ polibku

Jenže nejvyšší sovětský představitel Leonid Iljič Brežněv si vojenskou invazi nevymyslel a nebyl ani jejím nejhrolivějším zastáncem.

Vystupoval jako muž kompromisu, který čelil útokům kremelských „jestřábů“, tedy především myšlenkovým konzervativcům a zástupcům armády, kteří měli vždy po ruce rychlé silové řešení. Mezi jestřáby patřil i Petr Jefimovič Šelest (1908-1996), nejvyšší představitel komunistické strany na Ukrajině.

Na straně „jestřábů“

Politické uvolnění v Československu vnímal mimořádně negativně od samého počátku roku 1968. Vojenské řešení „československého problému“, tedy intervenci ve prospěch těch, které v Moskvě nazývali „zdravými silami“, navrhoval moskevskému politbyru už 21. března 1968.

Kafka sice v roce 1968 neposloužil jako spisovatel, byl ale záminkou pro politické uvolňování, myslí si historik Kopáč

Bylo to ještě před schůzkou představitelů Bulharska, Maďarska, NDR, Polska a Sovětského svazu v Drážďanech, jejíž účastníci varovali, že situace v Československu se vyvíjí nebezpečným směrem ohrožujícím zájmy socialistického tábora. Na straně „jestřábů“ stál Šelest i při československo-sovětské konferenci v Čierné nad Tisou na přelomu července a srpna 1968.

Podle historiků se Šelest obával, že myšlenky demokratizace se přes rusínskou menšinu na východním Slovensku přenesou na Ukrajinu. Šelest mluvil i o letácích, které se prý objevily na Podkarpatské Rusi – a žádaly její odtržení od Sovětského svazu. Když pak Šelest při diskuzi v Čierné nazval Františka Kriegla „haličským židem“, členové československé delegace se zvedli a odešli.

Odklizen kvůli Nixonovi?

Klíčovou roli sehrál Šelest později na další československo-sovětské schůzce v Bratislavě. Nejvyšší představitel slovenských komunistů Vasil Biľak předal prostřednictvím pracovníka KGB na záchodcích Šelestovi pověstný zvací dopis s prosbou o poskytnutí „pomoci a podpory všemi prostředky“ – jeden z argumentů pro vojenskou invazi.

Na jeho předání se Biľak se Šelestem dohodli na tajné schůzce u Balatonu pár dní předtím. „Moc ti děkuji, Petře, to ti nikdy nezapomeneme,“ řekl údajně Brežněv, když mu Šelest Biľakův dopis předložil. Pro Brežněva byl dopis součástí divadle, které bylo nutné sehrát před zbylým světem – totiž tvářit se, že nejde o okupaci, ale o vyžádaný akt pomoci.

Šelestova kariéra končí v roce 1972. Svými ultrakonzervativními názory se stal i pro Brežněva neúnosným – a když v květnu 1972 přijel do Moskvy americký prezident Nixon podepsat řadu mírových dohod, využil to Brežněv a odklidil z politbyra nepohodlné osoby včetně Šelesta.

Podle dobové šeptandy měl být jedním z důvodů i fakt, že Šelest odmítl při setkání podat „kapitalostovi“ Nixonovi ruku.

Pozoruhodný osud ukrajinského stranického aparátčíka přibližuje v pořadu Portréty historik Jan Adamec.

autor: David Hertl

Všechny díly pořadu na mujRozhlas

